

Adviesbureau

Mertens B.V.

**ACTUALISERENDE VELDINVENTARISATIE VLEERMUIZEN, VOGELS EN
MARTERS GIJSBRECHTKWARTIER TE OUDERKERK AAN DE AMSTEL**

Advies op het gebied van natuur, ruimtelijke ordening en natuurwetgeving.

Eindrapport

ACTUALISERENDE VELDINVENTARISATIE VLEERMUIZEN, VOGELS EN MARTERS GIJSBRECHTKWARTIER TE OUDERKERK AAN DE AMSTEL

rapportnummer 2023.4235

september 2023

In opdracht van:
Vilarem I B.V.
Postbus 138
1390 AC Abcoude

Adviesbureau Mertens B.V.
Bureau voor natuur, ruimtelijke
ordening en natuurwetgeving

 Utrechtseweg 120, 6871 DV Renkum
 06-29458456

 info@adviesbureau-mertens.nl
 www.adviesbureau-mertens.nl

© Adviesbureau Mertens BV, Renkum, 2023.

Deze rapportage mag zonder schriftelijke toestemming vrij worden vermenigvuldigd. De verzamelde data zijn alleen te gebruiken voor het hier geschetste onderzoek en mogen niet voor andere doeleinden worden gebruikt.

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING	2
1.1 INLEIDING	2
1.2 HET PLANGEBIED	2
1.3 DE PLANNEN	3
1.4 VRAAGSTELLINGEN VAN HET ONDERZOEK	3
1.5 OPBOUW VAN DIT RAPPORT	3
2. ECOLOGIE.....	4
2.1 VLEERMUIZEN.....	4
2.2 BROEDVOGELS	5
2.3 MARTERS	5
3. METHODE.....	7
3.1 OMVANG ONDERZOEK	7
3.2 VELDONDERZOEK VLEERMUIZEN.....	9
3.3 VELDONDERZOEK BROEDVOGELS MET VASTE RUST- EN VERBLIJFPLAATSEN	10
3.4 OVERIGE VOGELS	11
3.5 MARTERS	11
4. RESULTATEN	13
4.1 VLEERMUIZEN.....	13
4.2 BROEDVOGELS	15
4.3 MARTERS	15
5. CONCLUSIES.....	16
GERAADPLEEGDE LITERATUUR.....	17
BIJLAGEN	18
1 BEGRIPPEN.....	19
2 VOORWAARDEN	21
3 ONDERZOEKS OMSTANDIGHEDEN	22

1. INLEIDING

1.1 Inleiding

Er is het voornemen voor het herbestemmen van een gebied in de zuidoosthoek van de Holendrechteweg en de Middenweg te Ouderkerk aan de Amstel, genaamd het Gijsbrechtkwartier (zie figuur 1 voor de globale ligging en bijlage 1 voor de exacte ligging en begrenzing van het plangebied). De aanwezigheid van beschermde planten- en diersoorten vormt een te onderzoeken aspect omdat met de plannen effecten kunnen ontstaan op soorten die beschermd zijn via de Wet natuurbescherming. Op grond hiervan is in het verleden (2019) onderzoek uitgevoerd naar het voorkomen van en effecten op beschermde planten en dieren. Dit onderzoek is (enigszins) gedateerd (Adviesbureau Mertens, 2023). Op grond hiervan is aan Adviesbureau Mertens BV te Renkum gevraagd om een actualiserend veldonderzoek uit te voeren naar de aanwezigheid van vleermuizen, vogels met vaste rust- en verblijfplaatsen en marters en om bij het eventueel voorkomen hiervan, aan te geven hoe hiermee dient te worden omgegaan. In dit rapport worden de resultaten van dit onderzoek gepresenteerd.

Figuur 1. Globale ligging van het Gijsbrechtkwartier te Ouderkerk aan de Amstel (rood).

1.2 Het plangebied

Het plangebied is gelegen in de zuidoosthoek van de Holendrechteweg en de Middenweg te Ouderkerk aan de Amstel. Voor een omschrijving van dit gebied wordt verwezen naar het verkennend onderzoek (Adviesbureau Mertens, 2023). Omdat de plannen van het zuidelijk deel conserverend zijn, heeft onderhavig veldonderzoek zich gericht op het noordelijk deel.

1.3 De plannen

De plannen zijn sinds het verkennend onderzoek niet wezenlijk gewijzigd. Voor een omschrijving van de plannen wordt dan ook verwezen naar het verkennend onderzoek (Adviesbureau Mertens, 2023).

1.4 Vraagstellingen van het onderzoek

Op basis van het eerdere onderzoek kan worden gesteld dat het plangebied in potentie geschikt is als leefgebied voor vleermuizen, vogels met jaarrond beschermde nesten (huismus en gierzwaluw) en marterachtigen. Omdat het eerdere onderzoek inmiddels 3 jaar oud is en de bebouwing in 2020 is gesloopt, is een actualiserend onderzoek uitgevoerd naar deze soorten. Gelet op de opdracht genoemd in de inleiding van dit hoofdstuk worden de volgende vraagstellingen onderzocht:

1. Welke soorten vleermuizen, vogels met vaste rust- en verblijfplaatsen (huismus, gierzwaluw) en marters komen voor in of in de nabijheid van het onderzoeksgebied in de in de zuidoosthoek van de Holendrechteweg en de Middenweg te Ouderkerk aan de Amstel?
2. Wat is de verspreiding en het terreingebruik van de vleermuizen, vogels met vaste rust- en verblijfplaatsen (huismus, gierzwaluw) en marters in of nabij het onderzoeksgebied op de hoek van de Gijsbrechtkwartier te Ouderkerk aan de Amstel?

1.5 Opbouw van dit rapport

Na een korte uitleg over vleermuizen, vogels met vaste rust- en verblijfplaatsen en marters wordt in hoofdstuk 3 de werkwijze van het onderzoek weergegeven. In hoofdstuk 4 wordt de aanwezigheid en de verspreiding weergegeven. In hoofdstuk 5 worden conclusies gegeven en worden aanbevelingen gedaan. In bijlage 1 wordt een overzicht gegeven van de gebruikte definities en afkortingen. In bijlage 2 worden de voorwaarden van het onderzoek weergegeven. Aangezien onderhavig rapport een vervolg is van het verkennend onderzoek (Adviesbureau Mertens, 2023), kunnen de rapporten niet los van elkaar worden gelezen.

2. ECOLOGIE

2.1 Vleermuizen

Vleermuizen zijn vliegende zoogdieren die zich voeden met insecten. Per nacht wordt een grote hoeveelheid voedsel gegeten. Vleermuizen zijn aangewezen op een grote diversiteit aan ecotypen, die een groot en constant voedselaanbod opleveren. Daarnaast zijn vleermuizen afhankelijk van landschapselementen. Aan de hand van landschapselementen (bomenlanen, huizenrijen, houtwallen e.d.) kunnen vleermuizen zich oriënteren door middel van het uitzenden van geluiden. Open landbouwgebieden zijn daarom bijvoorbeeld onaantrekkelijk voor vleermuizen.

Vleermuizen verblijven overdag, gedurende het zomerseizoen, in kleine ruimten als spouwmuren of gaten in bomen. Afhankelijk van de soort, bewonen vleermuizen bomen of gebouwen. Alleen de grootoorvleermuis maakt gebruik van zowel bomen als gebouwen. Vooral vrouwtjes zitten veel bij elkaar, in een kolonie. Hier worden de jongen in groot gebracht.

Als de schemering valt vliegen de vleermuizen uit en gaan via vaste routen, de vliegrouen, naar de foerageerplaatsen. Soms liggen foerageerplaatsen en kolonies wel meer dan 10 km uit elkaar. Op de foerageerplaatsen wordt gedurende de gehele nacht gefoerageerd. Bij het aanbreken van de dag vliegen de vleermuizen via de vliegroues weer terug naar de kolonie.

Tegen de herfst breekt het paarseizoen aan. De jongen worden in het daarop volgende voorjaar geboren. De vleermuizen leven in de herfst nagenoeg niet meer in kolonies, maar solitair. Voor de paring worden paarplaatsen gebruikt die vaak afwijken van de kolonieplaatsen. Vaak worden in de herfst ook andere soorten en aantallen vleermuizen aangetroffen. Een voorbeeld hiervan is de ruige dwergvleermuis die voornamelijk in de nazomer / herfst leeft in Nederland. Daarnaast worden in de herfst vaak andere foerageerplaatsen gebruikt, de vleermuizen zijn immers niet meer gebonden aan de kolonieplaats.

Kort na het paarseizoen tot enkele maanden later, als de winter aanbreekt, trekken de vleermuizen naar ruimten met een stabiel microklimaat als spouwmuren, (ijs)kelders, grotten, bunkers of dikke bomen om daar door middel van de winterslaap de winter door te brengen. Vleermuizen gebruiken in de winter dus eveneens verblijfplaatsen, wanneer zij hun winterslaap houden. Slechts zeer sporadisch komen de winterverblijfplaatsen overeen met de zomerverblijfplaatsen.

Doordat vleermuizen voor hun oriëntatie gebruik maken van echolocatie zijn vleermuizen gevoelig voor ingrepen in het landschap. Oriëntatie vindt plaats aan de hand van opgaande elementen als bijvoorbeeld bomenlanen en houtwallen. Verlies daarvan resulteert in verminderde oriëntatiemogelijkheden. Oriëntatie is noodzakelijk om van kolonieplaats naar foerageergebied te vliegen en om voedsel te vinden. Bij de afweging van de effecten van ruimtelijke ingrepen in natuur en landschap spelen derhalve opgaande elementen een belangrijke rol. Vleermuizen worden meer en meer betrokken bij de besluitvorming rond ingrepen in het landelijk en stedelijk gebied. Dit is ook verplicht: alle soorten zijn nationaal en internationaal wettelijk beschermd via de Wet natuurbescherming en de Habitatrichtlijn.

2.2 Broedvogels

Vogels komen doorgaans overal in Nederland voor waar enige beschutting is en waar mogelijkheden zijn om te nestelen. Er zijn vogels die ieder jaar een nest bouwen om daarin te broeden. Er zijn daarnaast vogels die jaarrond een zelfde nest gebruiken om in te slapen en te broeden (bijvoorbeeld huismussen) en er zijn vogels die jaarlijks terugkeren naar hun nestplaats om het nest opnieuw te gebruiken om daarin te broeden (bijvoorbeeld gierzwaluwen).

De huismus is een standvogel die jaarrond in een gebied verblijft. Mussen zijn sociale vogels en leven dan ook in groepen. De hele dag onderhouden ze sociale contacten door voortdurend te tjilpen.

In de directe nabijheid van de nestplaats zoeken huismussen hun voedsel, dat voornamelijk uit bessen en zaden bestaat, op de grond. Daarbij hippen ze op een karakteristieke manier, als een stuitende pingpongbal, in het rond. Huismussen stellen prijs op een rommelige menselijke omgeving, met struikgewas, schuren, weilanden met vee, gemorst graan en zo verder. Het nest wordt gemaakt in holten van bomen, in nestkasten, onder dakpannen en in gaten en kieren van gebouwen. Het slordige nest bestaat uit takjes, stro, veertjes en (honden- en katten)haren.

De stand van de huismus is in de afgelopen twintig jaar meer dan gehalveerd. Ook in omliggende landen gaat het aantal huismussen achteruit. Op grond hiervan is de soort geplaatst op de Rode lijst van bedreigde diersoorten (LNV, 2009, 2017). De oorzaken zijn waarschijnlijk divers. Vermoedelijk speelt de afname van met kruiden begroeide overhoekjes en braaklandjes een rol. Daarin komen insecten voor die de mussen voor hun jongen nodig hebben. Vooral in binnensteden is er nog weinig braakland over en de afstand van de binnensteden tot zulke terreinen aan de rand van steden wordt steeds groter door groeiende steden. Misschien speelt ook de renovatie van oude steden een rol doordat het moeilijker wordt om nesten te maken in de nieuwe daken. Daarnaast worden de predatie door huiskatten en sperwers als oorzaken van de achteruitgang genoemd.

De gierzwaluw is van ca. mei tot september in Nederland. Vaak trekken gierzwaluwen in juli / begin augustus weg naar het zuiden. De gierzwaluw broedt dan in mei en juni, heeft dan één legsel met 2-3 eieren. Eerstejaarsvogels broeden niet, maar houden zich wel in en om de kolonie op. Zo kunnen zij de bezette en/of geschikte nestholtes inspecteren die zij zullen overnemen zodra (een van de) broedvogels in de lente niet meer komen opdagen. Zij kunnen zo soms 3 tot 4 jaar ongepaard door het leven gaan. Ze hebben hun nest in gebouwen, onder dakgoot, achter regenpijp, dakkapel, dakpan, of in een gat in de muur en ook wel in neststenen. Broedduur 18-22 dagen. De jongen trekken na het uitvliegen meestal snel weg.

Uit de gierzwaluwwebsite blijkt dat de gierzwaluw sinds 2007 wordt meegenomen in de MUS telling van SOVON. Volgens de MUS-trend is er een afname van minder dan 5% per jaar en in de laatste 12 jaar geen significante aantalsverandering laat zien. De broedvogelpopulatie over 2018-2020 wordt geschat op 45.000 - 70.000 paren.

<https://gierzwaluw.website/Broedbestand.html>

2.3 Marters

De kleine marters (*Mustela*) is een geslacht van kleine, slanke marterachtigen binnen de onderfamilie Mustelinae. Tot dit geslacht behoren zestien soorten, waaronder de in Nederland voorkomende hermelijn, wezel en bunzing.

Kleine marters zijn lange roofdieren met korte poten. De wezel is het kleinst bekende roofdier. Bij veel soorten kleine marters zijn mannetjes duidelijk groter dan vrouwtjes. Een mogelijke verklaring is dat zo voedselconcurrentie tussen beide geslachten wordt vermeden. De grotere mannetjes kunnen namelijk

grotere prooien aan dan de kleinere vrouwtjes, en laten meestal de kleinere prooien, waar de vrouwtjes achteraan gaan, links liggen. Een andere verklaring is dat de vrouwtjes, die voor de jongen moeten zorgen, er voordeel bij heeft om minder tijd aan de jacht te besteden, dus om lichter te zijn. Mannetjes moeten vechten voor territoria, en hebben er meer baat bij om zwaar te zijn.

De wezel heeft een gewicht van respectievelijk 65-150 en 40-85 gram voor mannetjes en vrouwtjes. Volwassen is hij soms zo groot en zwaar als een volwassen muis. Omdat de wezel veel muizen eet komt de wezel veel voor in ecotopen met een dekkende vegetatie.

De hermelijn is een "omvangrijke wezel" met een veel groter leefgebied. De soort wordt veel aangetroffen in of in de nabijheid van vochtige terreinen en wordt weinig vast vastgesteld in de buurt van bebouwing.

De bunzing heeft een gewicht van respectievelijk 500-1800 en 300-900 gram voor mannetjes respectievelijk vrouwtjes. De bunzing is minder slank gebouwd dan de wezel en hermelijn. De soort is verder te herkennen aan het kenmerkende masker. De bunzing kan in de nabijheid van mensen voorkomen.

Momenteel zijn kleine marterachtigen ondergeschoven kindjes van onze natuurwereld, vooral in vergelijking met vlaggensoorten als de otter, das en boommarter. Mogelijk daardoor zijn de soorten de laatste decennia in aantal en verspreiding achteruit gegaan. Inmiddels zijn de kleine marters via de Wet natuurbescherming nationaal beschermd binnen de provincie Noord-Holland.

De steenmarter is qua formaat als een huiskat maar met veel kortere poten. De mannetjes zijn zwaarder dan de vrouwtjes en wegen 1,5 à 2 kilo. De vrouwtjes wegen 0,7 à 1,7 kilo. In Nederland komt ook de boommarter voor waar verwarring mee kan optreden. De steenmarter komt door zijn grote aanpassingsvermogen in vrijwel alle biotopen voor, ook in het stedelijk gebied. Ook wordt een grote verscheidenheid aan voedsel gegeten; zowel plantaardig als dierlijk voedsel. Hij eet o.a. muizen, ratten, egels, jonge konijnen, vogels, eieren, kevers, rupsen, kikkers en regenwormen. Ook eet hij vruchten en bessen, zoals bramen, appels, peren en kersen.

3. METHODE

3.1 Omvang onderzoek

Conform het verkennend onderzoek (Adviesbureau Mertens, 2022) is onderzoek uitgevoerd naar verblijfplaatsen, vleermuizen en broedvogels met vaste rust- en verblijfplaatsen en marters. Het vleermuisinventarisatie-protocol van het Netwerk Groene Bureaus (2017, 2021) stelt dat:

Vleermuizen

- Voor (kraam)verblijven en vliegroutes van vleermuizen dient onderzoek te worden uitgevoerd:
 - in de periode 15 mei – 15 juli,
 - 2 x 2 uur (i.v.m. laatvlieger 2 x 's avonds en i.v.m. dwergvleermuis 1 x 's ochtends),
 - periode tussen veldbezoeken tenminste (10) 20 dagen,
 - bij geschikte omstandigheden,
 - als meer dan een kwart van het onderzoeksgebied niet valt te (over)zien of te beluisteren, moet een extra waarnemer ingeschakeld worden.

- Voor zwermplaatsen in het kader van winterverblijfplaatsen van vleermuizen dient onderzoek te worden uitgevoerd:
 - in de periode 1 aug - 10 sep.,
 - 2 x 2 uur,
 - tussen 0:00 - 2:00,
 - periode tussen veldbezoeken tenminste (5) 10 dagen,
 - bij geschikte omstandigheden,
 - als meer dan een kwart van het onderzoeksgebied niet valt te (over)zien of te beluisteren, moet een extra waarnemer ingeschakeld worden.

- Voor paarverblijf- & zwermplaatsen van vleermuizen dient onderzoek te worden uitgevoerd:
 - in de periode (15 jul) 15 aug - 1 okt (1 nov),
 - 2 x 2 uur (i.v.m. laatvlieger minimaal 1x 's avonds),
 - (0 min) 60 min na (zo mogelijk later, rond middernacht),
 - periode tussen veldbezoeken tenminste (10) 20 dagen,
 - bij geschikte omstandigheden,
 - als meer dan een kwart van het onderzoeksgebied niet valt te (over)zien of te beluisteren, moet een extra waarnemer ingeschakeld worden.

Het Vleermuisprotocol 2017 en 2021 zijn nagenoeg eender. De meest belangrijke uitzondering hierop is dat het Vleermuisprotocol 2021 de '75%-regel' niet meer voorschrijft voor ochtendbezoeken en paarverblijfonderzoeken. De reden hiervan is dat zwermgedrag in de ochtend bij verblijfplaatsen en sociaal gedrag bij paarverblijven langdurig aanhouden. Een andere verandering is dat de periode tussen de veldbezoeken t.b.v. inventarisatie is verkleind naar 20 dagen en dat één onderzoeksrondte in juni uitgevoerd dient te worden t.b.v. kraamverblijven.

Huismus

Het Kennisdocument huismus (Bij 12, 2023) stelt dat voor de aanwezigheid of afwezigheid van de huismus:

- twee gerichte veldbezoeken in de periode 1 april tot en met 15 mei te worden uitgevoerd of,
- drie gerichte veldbezoeken in de periode 10 maart tot en met 20 juni.

Daarbij moet het onderzoek worden uitgevoerd bij:

- goede omstandigheden (b.v. geen regen, harde wind en/of kou),
- op geluidsluwe momenten (bijvoorbeeld de zondagmorgen in stedelijk gebied),
- op geschikte momenten op de dag (tussen 1 à 2 uur na zonsopkomst en 1 à 2 uur voor zonsondergang is de meeste activiteit waar te nemen, met een piek in de ochtend),
- met een tussenperiode van minimaal 10 dagen.

Het Kennisdocument huismus van 2017 is bijna gelijk aan die van 2023, gelet op de methode van inventarisatie. De meest belangrijke uitzondering hierop is dat geen vier maar drie gerichte veldbezoeken in de periode 10 maart tot en met 20 juni afgelegd dienen te worden om de aan- of afwezigheid van de huismus vast te stellen.

Gierzwaluw

Het Kennisdocument gierzwaluw (Bij 12, 2017b) stelt dat voor de aanwezigheid of afwezigheid van de gierzwaluw:

- drie gerichte veldbezoeken in de periode 15 mei in de periode tot 15 juli te worden uitgevoerd of,
- waarvan minimaal 1 inventarisatie tussen 20 juni en 7 juli (jongen aanwezig). Daarbij moet het onderzoek worden uitgevoerd bij:
- goede omstandigheden (b.v. geen regen, harde wind en/of kou),
- tussen 2 uur voor zonsondergang tot zonsondergang,
- met een tussenperiode van minimaal 10 dagen.

Marters

Conform de notitie “wezel, hermelijn en bunzing beschermd in Noord-Holland” (provincie Noord-Holland 2017 en verder uitgewerkt in Bouwens, 2017) dienen vier wildcamera's geplaatst te worden per hectare voor de duur van minimaal zes weken in de meest kansrijke periode om de dieren waar te nemen (periode maart tot en met augustus).

Naast wildcamera's dienen *Mostela cameravalkisten* geplaatst te worden op kansrijke locaties ten behoeve van de inventarisatie van wezel en hermelijn.

Daarnaast dient gezocht te worden, ter aanvulling op de camera's en *Mostela cameravalkisten*, naar sporen van marters zoals afgebeten veren, wissels, open gemaakte eieren en resten van prooidieren die met name de bunzing en in mindere mate de steenmarter achter laat.

Onderzoeksmomenten

Gelet op de aard en omvang van het gebied zijn veertien onderzoeksronden uitgevoerd op 6 april, 4, 29, 30 mei, 19, 20, 30 juni, 11, 20 juli, 15, 18, 28, 30 augustus en 12 september 2023 met een totale onderzoeksomvang van ongeveer 40 uur. In onderstaande paragrafen wordt per soortgroep de inventarisatiemethode weergegeven. In tabel 1 wordt een overzicht gegeven van de methode per soortgroep en de bezoekdata. In bijlage 3 worden de omstandigheden en de inventarisatieduur weergegeven.

Tabel 1. Overzicht inventarisatieronden naar de aanwezigheid van vleermuizen, huismus en gierzwaluwen ter plaatse van en direct rond het plangebied van de Gijsbrechtkwartier te Ouderkerk aan de Amstel (A en B; deelgebieden vleermuisonderzoek).

Datum	Vleermuizen	Huisumus / gierzwaluw
Voorjaar/voorzomer (foerageer-, kolonieplaatsen en vliegroutes)		
- 06 april 2023	-	Nestlocaties huismus
- 04 mei 2023	-	Nestlocaties huismus
- 29 mei 2023 ^A	Kolonies, vliegroutes en foerageerplaatsen	Nestlocaties gierzwaluw
- 30 mei 2023 ^B	Vliegroutes en foerageerplaatsen	-
- 19 juni 2023 ^A	Kolonies, vliegroutes en foerageerplaatsen	Nestlocaties gierzwaluw
- 20 juni 2023 ^B	Vliegroutes en foerageerplaatsen	-
- 30 juni 2023	-	Nestlocaties gierzwaluw
- 11 juli 2023 ^A	Kolonies, vliegroutes en foerageerplaatsen	-
- 20 juli 2023 ^B	Vliegroutes en foerageerplaatsen	-
Voorherfst (foerageerplaatsen, balts- en paar- en overwinteringsplaatsen)		
- 15 augustus 2023 ^A	Balts-, paar-, foerageer- en overwinteringsplaatsen	-
- 18 augustus 2023 ^B	Foerageerplaatsen / vliegroutes	-
- 28 augustus 2023 ^A	Balts-, paar-, foerageer- en overwinteringsplaatsen	-
- 30 augustus 2023 ^B	Foerageerplaatsen / vliegroutes	-
- 12 september 2023 ^A	Balts-, paar-, foerageerplaatsen	-

3.2 Veldonderzoek vleermuizen

Vleermuizen zijn geïnventariseerd door middel van batdetector-onderzoek (Pettersson D-240). Met de batdetector worden de, voor mensen onhoorbare, ultrasone geluiden van vleermuizen omgezet naar de voor het menselijk oor hoorbare geluiden. Soorten kunnen door de geluiden (frequentie, ritme en klank) en zichtbeelden worden onderscheiden. Door interpretatie hiervan kan tevens het gedrag afgeleid worden en kunnen onder andere verblijfplaatsen en vliegroutes van vleermuizen worden opgespoord.

Op 29 mei, 19 juni en 11 juli 2023 werd geïnventariseerd naar de aanwezigheid van kolonies, vliegroutes en foerageerplaatsen van vleermuizen. Daarnaast is op 30 mei, 20 juni en 20 juli geïnventariseerd op foeragerende vleermuizen en vliegroutes (zuidelijk deel). Dit deel is alleen op foeragerende vleermuizen en vliegroutes geïnventariseerd omdat per definitie hier geen verblijfplaatsen kunnen voorkomen (Adviesbureau Mertens, 2023).

De onderzoeksronden op 15, 28 augustus en 12 september 2023 waren gericht op de inventarisatie van balts-, paar- en foerageerplaatsen. Omdat de onderzoeksronden op 15 en 28 augustus doorliepen tot na middernacht was het mogelijk om ook onderzoek te doen naar gedrag dat wijst op eventuele overwinterende vleermuizen (zwermen). Daarnaast is op 18 en 30 augustus geïnventariseerd op foeragerende vleermuizen en vliegroutes (zuidelijk deel). Dit deel is alleen op foeragerende vleermuizen en vliegroutes geïnventariseerd omdat per definitie hier geen verblijfplaatsen kunnen voorkomen (Adviesbureau Mertens, 2023).

Het plangebied van de Gijsbrechtkwartier te Ouderkerk aan de Amstel is te groot om in één keer volledig te overzien. Conform figuur 2 zijn twee deelgebieden (A,B) onderscheiden ten behoeve van het vleermuisonderzoek.

Figuur 2. Deelgebieden vleermuisonderzoek (A en B) ter plaatse van en direct rond het plangebied van de Gijsbrechtkwartier te Ouderkerk aan de Amstel. In deelgebied B is alleen onderzoek uitgevoerd naar het voorkomen van foeragerende vleermuizen en vliegroutes omdat potentiële verblijfplaatsen in dit deelgebied niet voorkomen.

De methode voor het inventariseren van vleermuizen voldoet aan het Inventarisatie Protocol van het Netwerk Groene Bureaus (Netwerk Groene Bureaus, 2017, 2021) en de kennisdocumenten van gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis (Bij 12, 2017a,b). Van laatvlieger is geen kennisdocument beschikbaar. De onderzoeken vonden plaats bij geschikte omstandigheden. Omdat het onderzoek is uitgevoerd bij geschikte omstandigheden in een geschikte periode is het onderzoek goed uitgevoerd en geeft een goed beeld.

3.3 Veldonderzoek broedvogels met vaste rust- en verblijfplaatsen

Vogels met vaste rust- en verblijfplaatsen zijn gedurende vijf inventarisatiemomenten in het voorjaar / de voorzomer geïnventariseerd (6 april, 4, 29 mei, 19 en 30 juni 2023). Alle bezoeken werden uitgevoerd in de avond- of ochtendschemering. Het is van belang om rond de schemering waarnemingen te doen, omdat vogels dan het meest actief zijn. Het gebied geïnventariseerd op nesten, sporen en territoriaal gedrag van vogels met vaste nestplaatsen (huismus, gierzwaluw). Het vogelonderzoek is uitgevoerd conform de kennisdocumenten van huismus (Bij 12, 2017c, 2023) en gierzwaluw (Bij 12, 2017e).

3.4 Overige vogels

Naast huismus en gierzwaluw zijn er vogels waarvan het wenselijk is om deze te inventariseren. In het stedelijk gebied betreft dit bijvoorbeeld de huiszwaluw, spreeuw en zwarte roodstaart. Dergelijke soorten staan op de lijst 5 van de van de “Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep” (Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, Dienst Regelingen, 2009a). Deze lijst die onder de toenmalige Flora- en faunawet is gemaakt, is nog steeds leidraad voor wenselijk te inventariseren soorten. Conform de uitleg van lijst 5 waarop de dergelijke vogels staan wordt gesteld dat “nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het hele jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen” (Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, Dienst Regelingen, 2009b). Deze lijst is onder de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland zeer beperkt aangepast (<https://www.rvo.nl/sites/default/files/2022/04/Lijst-jaarrond-beschermde-vogelnesten.pdf>). In de uitleg wordt aangegeven dat categorie 5-soorten extra onderzoek vragen, ook al zijn hun nesten niet jaarrond beschermd. In de uitleg wordt daarnaast aangegeven dat categorie 5-soorten wel jaarrond beschermd zijn als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen. Gedurende de verschillende onderzoeksronde is derhalve direct geïnventariseerd op dergelijke vogelsoorten.

3.5 Marters

Gelet op de omvang van het plangebied en de aanwezigheid van geschikt leefgebied voor kleine marters zijn drie wild camera's. Verspreid over het plangebied en in geschikte ecotopen in het plangebied van het Gijsbrechtkwartier te Ouderkerk aan de Amstel in de periode 6 april tot 30 mei 2023 zijn drie automatische camera's (wildcamera's) geplaatst. Voor de camera's is kattenvoer gestrooid om marters te lokken. De camera's zijn op kansrijke plekken opgehangen (nabij bebouwing / opgaande vegetatie t.b.v. de steenmarter, bunzing (1t/m3)). Door de gekozen periode in 2023 is het aannemelijk dat de kleine marters voldoende actief waren waardoor onderhavig onderzoek representatief is.

Naast de drie camera's zijn drie *Mostela cameravalkisten* geplaatst op kansrijke locaties in het onderzoeksgebied in de periode 6 april tot 30 mei 2023 ten behoeve van de inventarisatie van wezel en hermelijn. De locaties zijn:

- Nabij watergang / greppel (4),
- Nabij watergang (5),
- In de directe omgeving van opgaande vegetatie (6).

Tevens is gezocht op 6 april tot 30 mei 2023 (totaal ca. 4 uur) naar sporen van marters zoals afgebeten veren, wissels, open gemaakte eieren en resten van prooidieren die met name de bunzing en in mindere mate de steenmarter achter laat.

Figuur 3. Locaties van de wildcamera's en Mustela-cameravallen in het te ontwikkelen deel van het Gijsbrechtkwartier te Ouderkerk aan de Amstel.

4. RESULTATEN

4.1 Vleermuizen

Voorjaar/voorzomer (foerageerplaatsen, kolonieplaatsen en vliegroutes)

In het voorjaar / de voorzomer van 2023 is de gewone dwergvleermuis en de laatvlieger waargenomen. De gewone dwergvleermuis is alleen foeragerend aangetroffen in en rond het plangebied. Er zijn geen vliegroutes vastgesteld van gewone dwergvleermuis. Er zijn gedurende onderhavig onderzoek ook geen aanwijzingen van de aanwezigheid van een verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis in of direct rond het plangebied. Omdat de gewone dwergvleermuis relatief laat in het plangebied arriveerde en er geen gedrag is aangetroffen dat wijst op de aanwezigheid van verblijfplaatsen (zoals zwermen), is een verblijfplaats buiten het plangebied gelegen.

Van laatvlieger is één foeragerend dier vastgesteld. Het dier was relatief kort aanwezig om daarna het gebied te verlaten om naar elders te gaan.

In figuur 4 zijn de waarnemingen weergegeven.

Figuur 4. Waarnemingen van vleermuizen in het voorjaar / de voorzomer van 2023 in en direct rond het gebied van de Gijsbrechtkwartier te Ouderkerk aan de Amstel.

Overwinteringsplaats

Doordat de opstallen in het plangebied van de Gijsbrechtkwartier te Ouderkerk aan de Amstel (woning met schuur in het westen van het gebied) relatief droog zijn (ondanks de hogere ouderdom), in hoge mate worden beïnvloed door weersinvloeden (slechte isolatie) en er zowel in de het voorjaar/ de voorzomers als in de voorherfst relatief weinig vleermuizen werden vastgesteld (ook niet zwermend in de zwermperiode voorafgaand aan overwintering), kan het voorkomen van overwinterende vleermuizen in en direct rond het plangebied worden uitgesloten.

Voorherfst (foerageer-, balts- en paarplaatsen)

Er zijn in de voorherfst gewone en ruige dwergvleermuizen foeragerend aangetroffen. Er zijn geen balts- of paarplaatsen vastgesteld. Omdat geen baltsplaatsen werden aangetroffen, is het niet aannemelijk dat er paarplaatsen voorkomen. Bij een baltsplaats vliegt een vleermuis immers rond met sociale geluiden die wijzen op een paarplaats. In figuur 5 worden de waarnemingen weergegeven.

Figuur 5. Waarnemingen van vleermuizen in de voorherfst van 2023 in en direct rond het gebied van de Gijsbrechtkwartier te Ouderkerk aan de Amstel.

Belang foerageergebied

Gelet op de aantallen en dichtheid van de foeragerende vleermuizen dient het plangebied en directe omgeving niet gezien te worden als belangrijk (primair / essentieel) foerageergebied. In de omgeving zijn ook vele alternatieve foerageergebieden. Daarbij komt de gedurende en na realisatie van de plannen het plangebied en omgeving foerageergebied voor vleermuizen kan blijven, waardoor negatieve effecten op foeragerende vleermuizen kunnen worden uitgesloten.

4.2 Broedvogels

Vogels met vaste rust- en verblijfplaatsen

Er zijn geen territoria of nesten aangetroffen van gierwaluw of huismus. Gierwaluw is alleen hoog overvliegend aangetroffen en is derhalve niet direct gerelateerd aan het plangebied. Gedurende het veldonderzoek zijn ook geen gierende zwaluwen aangetroffen die wijzen op een nestplaats van gierwaluw. Het voorkomen van nestplaatsen van de gierwaluw of de huismus in het plangebied is derhalve uitgesloten.

Overige vermeldenswaardige vogels

Overige vermeldenswaardige vogels zoals huiswaluw, spreeuw, zwarte roodstaart, uilen of roofvogels zijn niet vastgesteld gedurende onderhavig in het plangebied Gijsbrechtkwartier te Ouderkerk aan de Amstel.

4.3 Marters

Er zijn geen vastgesteld in of direct rond het plangebied Gijsbrechtkwartier te Ouderkerk aan de Amstel. Gedurende het veldonderzoek zijn ook geen sporen aangetroffen die wijzen op marters zoals afgebeten veren, wissels, open gemaakte eieren en resten van prooidieren. Het voorkomen van marters in het plangebied is derhalve uitgesloten.

5. CONCLUSIES

Er is het voornemen voor het herbestemmen van een gebied in de zuidoosthoek van de Holendrechteweg en de Middenweg te Ouderkerk aan de Amstel, genaamd het Gijsbrechtkwartier. Deze plannen zouden van negatieve invloeden kunnen zijn op vleermuizen, vogels met vaste rust- en verblijfplaatsen en marters. Op grond hiervan is door onderhavig bureau onderzoek uitgevoerd in 2019 naar het voorkomen van en effecten op beschermde planten en dieren en dit onderzoek is (enigsinds) gedateerd. Op grond hiervan is aan Adviesbureau Mertens BV te Renkum gevraagd om een actualiserend veldonderzoek uit te voeren naar de aanwezigheid van vleermuizen, vogels met vaste rust- en verblijfplaatsen en marters en om bij het eventueel voorkomen hiervan, aan te geven hoe hiermee dient te worden omgegaan. Tevens is daarbij gekeken naar een gedeeltelijk te slopen schuur op het terrein van de voormalige dienstwoning.

Uit de resultaten van het onderzoek komt naar voren dat in en direct rond het gebied laatvlieger, gewone en ruige dwergvleermuizen vliegen en foerageren (geen (vaste) vliegroute). Gedurende en na realisatie van de plannen kunnen deze soorten er blijven vliegen en foerageren. Vaste rust- en verblijfplaatsen van gierzwaluwen en huismus zijn niet aangetroffen. Overige vermeldenswaardige vogels komen niet voor in het plangebied. Ook zijn geen marters vastgesteld of waren er aanwijzingen van het voorkomen van marters gedurende onderhavig onderzoek.

Op grond van bovenstaande analyse worden negatieve effecten op beschermde planten- en diersoorten uitgesloten; de plannen van het Gijsbrechtkwartier te Ouderkerk aan de Amstel zijn niet in strijd met het gestelde binnen de Wet natuurbescherming. Deze conclusie is eender aan de conclusie uit 2019.

De zorgplicht blijft onverkort van kracht. Deze zorgplicht houdt in dat iedereen voldoende zorg in acht moet nemen voor alle in het wild levende dieren, inclusief hun leefomgeving en voor alle planten en hun groeiplaats. Dit artikel is derhalve ook gericht op het voorkomen van doden en verwonden van algemene soorten. Voor- en gedurende de uitvoering dient hiermee rekening gehouden te worden.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

- Adviesbureau Mertens, 2019. Beschermdediersoorten ter plaatse van en direct rond Middenweg te Ouderkerk aan de Amstel. Wageningen, 1-18.
- Adviesbureau Mertens, 2023. Quick scan beschermded planten- en diersoorten Gijsbrechtkwartier te Ouderkerk aan de Amstel. Renkum, 1-20.
- Bouwens, S., 2017. Handreiking kleine marters in relatie tot soortbescherming. Den Bosch, 1-23.
- Bij 12, 2017. Kennisdocument gewone dwergvleermuis, Utrecht.
- Bij 12, 2017. Kennisdocument ruige dwergvleermuis, Utrecht.
- Bij 12, 2017. Kennisdocument huismus, Utrecht.
- Bij 12, 2023. Kennisdocument huismus, Utrecht.
- Bij 12, 2017. Kennisdocument gierzwaluw, Utrecht.
- EEG, 1979. Richtlijn 79/43/EEG inzake het behoud van de Vogelstand. Publicatieblad Europese Gemeenschap, nummer L. 103.
- EEG, 1992. Richtlijn 92/43/EEG inzake de instandhouding van wilde flora en fauna. Publicatieblad van de Europese Gemeenschap, nummer L. 206/7.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 2009. Rode lijsten diverse soortgroepen.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit, 2017. Rode lijsten diverse soortgroepen.
- Ministerie Economische zaken, 2016. Wet van 16 december 2015, houdende regels ter bescherming van de natuur (Wet natuurbescherming). Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden 2016, 1-34.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit, Dienst Regelingen, 2009a. Aangepaste lijst jaarrond beschermded vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep. Ministerie van LNV (Dienst Regelingen), Den Haag.
- Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit, Dienst Regelingen, 2009b. Uitleg aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet. Ministerie van LNV (Dienst Regelingen), Den Haag.
- Netwerk Groene Bureaus, 2017. Vleermuisinventarisatie-protocol; Introductie, toelichting en tabel. Odijk.
- Netwerk Groene Bureaus, 2021. Vleermuisinventarisatie-protocol; Introductie, toelichting en tabel. Odijk.
- Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, 2019. Aangepaste lijst jaarrond beschermded vogelnesten. Den Haag, 1-3.

BIJLAGEN

1 BEGRIPPEN

Baltsplaats	Plaats waar een vleermuis al roepend rondvliegt in de herfst en die doorgaans wordt verdedigd tegen andere mannetjes.
Foerageergebied	Een gebied waar een vleermuis of een groep van vleermuizen foerageert. Dat gebied wordt regelmatig bezocht door vleermuizen om in te foerageren en dat doorgaans meerdere foerageerplaatsen kent die langere tijd worden gebruikt.
Foerageerplaats	Plek (jachtplek) waar wordt gejaagd door vleermuizen. De plek kan in de directe omgeving van de kolonieplaats liggen maar ook kilometers verderop.
Kolonie	Groep vleermuizen (kleine groep mannetjes of meestal grotere groep vrouwtjes, soms gemengd (soorten, geslacht)) die in het voorjaar tot de herfst bijeen blijven. De groep kan zich vestigen in gebouwen (in spouwmuren of onder daklijsten e.d.) of bomen (spechtengaten, scheuren). Een groep vrouwelijke vleermuizen wordt ook wel aangeduid als een kraamkolonie. In zo'n groep worden jongen geboren en grootgebracht. Een kolonie maakt vaak gebruik van meerdere verblijfplaatsen die soms gelijktijdig worden gebruikt.
Migratieroute	Een vaste route van zomerverblijfplaats naar winterverblijfplaats en visa versa (zie ook vliegroute) of een route in een andere tijd; bijvoorbeeld tussen foerageerplaatsen.
Paarplaats	Territorium van territoriale mannetjes. Voor de ruige dwergvleermuis en de rosse vleermuis is dit doorgaans te vinden in boomholten. Voor de laatvlieger en de dwergvleermuis is dit te vinden in gebouwen. Voor de watervleermuis is dit te vinden in bomen en later, tegen de winter, zijn ze te vinden in overwinteringverblijven. Het mannetje vormt een harem met meerdere vrouwtjes. De paartijd valt in de herfst (uitgezonderd de grootoorvleermuis waarbij het in april valt (vroeg voorjaar). De hier geschetste situatie van de paring wordt in dit rapport omschreven als "herfst situatie".
Verblijfplaats	Een object (huis, boom, bunker, grot, kast en dergelijke) waarin een of meerdere vleermuizen verblijven (overdag of 's winters permanent).
Vliegroute	Route die door vleermuizen elke avond wordt gebruikt om van de kolonieplaats naar foerageergebied te vliegen en visa versa (zie ook migratieroute). Vrouwtjes met jongen keren soms midden in de nacht terug om de jongen te zogen en gebruiken dan de route. Vliegroutes liggen over het algemeen langs lijnvormige (landschaps)elementen als bomenlanen, huizenrijen e.d. De functies zijn beschutting bij winderig en koud weer, oriëntatie in verband met de echolotatie-geluiden en het vinden van voedsel.
Vorbijvliegend	Vleermuizen die voorbijvliegen, niet via een vaste route. Het betreft meestal zwervers of trekkers.
Zwermen	Direct na het uitvliegen, naar vooral voor het invliegen bij een kolonie zwermt een deel van de kolonie rond de kolonieplaats. Zwermgedrag is derhalve een indicatie voor een eventuele kolonieplaats.
Winterverblijfplaats	Een verblijfplaats waar in de winter een of meerdere vleermuizen in winterslaap (hybernation) gaan. Deze ruimte is doorgaans donker, heeft een hoge luchtvochtigheid en

temperatuurwisselingen zijn nihil.

Zomerverblijfplaats Een verblijfplaats die gebruikt wordt door vleermuizen die niet in winterslaap zijn waarvan niet aangetoond is dat het een kraamverblijfplaats dan wel een paarverblijfplaats is. In sommige gevallen vormen bijvoorbeeld mannetjes kleine groepjes.

2 VOORWAARDEN

Adviesbureau Mertens BV (ingeschreven in het handelsregister onder nummer 09110429) richt zich op de inventarisatie van natuur- en landschapswaarden en de eventuele effecten van plannen of projecten op deze waarden. Vaak wordt daarom door Adviesbureau Mertens BV getoetst aan de geldende wet- en regelgeving.

Dieren en planten kunnen zich vestigen na onderzoek en ook is er een mogelijkheid, dat ondanks onderzoek dieren zich verborgen houden of dat planten niet zijn opgekomen in een bepaald jaar doordat het bijvoorbeeld een droog of koud voorjaar is. Ook komt het zeer soms voor dat wilde dieren zich anders gedragen in bepaalde situaties zoals op plaatsen waar veel mensen komen, waar veel geluid is of veel lichtverstrooiing. Daarom heeft Adviesbureau Mertens BV een inspanningsverlichting en geen resultaatverplichting bij inventarisaties. Adviesbureau Mertens BV is niet aansprakelijk voor het zich verborgen houden, nadien vestigen of verplaatsen van soorten.

Zoals bovenstaand weergegeven wordt getoetst aan de geldende wet- en regelgeving. Een plan of project wordt met de grootste zorg getoetst door Adviesbureau Mertens BV. De geldende interpretatie van de wet- en regelgeving is aan verandering onderhevig en sinds de decentralisatie van bevoegde gezagen treden er ook regionale verschillen op. Adviesbureau Mertens BV is niet verantwoordelijk voor veranderde interpretatie van de wet- en regelgeving.

Na verrichtte werkzaamheden worden projecten soms overgedragen of wordt er op een andere manier invulling gegeven aan de uitvoering. Adviesbureau Mertens BV is niet aansprakelijk voor gevolgschade, of schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van de werkzaamheden of andere gegevens afkomstig van Adviesbureau Mertens BV. De opdrachtgever vrijwaart Adviesbureau Mertens BV voor aansprakelijkheid van derden als gevolg van deze toepassingen.

Omdat dieren en planten zich verplaatsen, zich kunnen vestigen na onderzoek en de geldende interpretatie van wet- en regelgeving aan verandering onderhevig is, is een onderzoek twee jaar geldig. Na twee jaar dient een onderzoek en/of advies geactualiseerd te worden. De opdrachtgever is hiervoor zelf verantwoordelijk.

De interpretatie van wet- en regelgeving kan zijn gewijzigd na advies, de situatie kan veranderd zijn en daarnaast dient voldaan te worden aan de Zorgplicht van bijvoorbeeld de Wet natuurbescherming. Tijdig maar in ieder geval voorafgaand van start van eventueel fysieke werkzaamheden dient de initiatiefnemer / uitvoerder zich daarom opnieuw op de hoogte te stellen van eventueel aanwezige natuur- en landschapswaarden in en rond een plangebied en hoe hiermee moet worden omgegaan. Voor uitvoer dienen natuur- en landschapswaarden en eventueel gewijzigde situaties in kaart gebracht te worden en dient nagegaan te worden hoe hiermee moet worden omgegaan.

Adviesbureau Mertens BV is niet aansprakelijk voor indirecte en/of gevolgschade, waaronder mede wordt verstaan gederfde winst en schade als gevolg van bedrijfstagnatie.

Inzake schadevergoeding geldt bij een toerekenbare tekortkoming van Adviesbureau Mertens BV een aansprakelijkheidsbedrag van maximaal drie maal de opdrachtwaarde.

3 ONDERZOEKS OMSTANDIGHEDEN

Datum (2023)	Tijd (uur)	Duur (uur)	Temperatuur (°C)	Neerslag (mm)	Wind (bft)
- 06 april 2023	08.00-10.00	2	09	Geen*	4
- 04 mei 2023	08.00-10.00	2	21	Geen	2
- 29 mei 2023 ^A	20.00-00.00	4	16	Geen	3
- 30 mei 2023 ^B	22.00-24.00	2	15	Geen	2
- 19 juni 2023 ^A	20.30-00.30	4	21	Geen	2
- 20 juni 2023 ^B	22.30-00.30	2	20	Geen	2
- 30 juni 2023	20.30-22.30	2	21	Geen	3
- 11 juli 2023 ^A	02.30-04.30	2	20	Geen	2
- 20 juli 2023 ^B	22.30-00.30	2	22	Geen	2
- 15 augustus 2023 ^A	21.30-01.00	4	21	Geen	2
- 18 augustus 2023 ^B	21.30-23.30	2	20	Geen	2
- 28 augustus 2023 ^A	21.30-01.00	4	21	Geen	2
- 30 augustus 2023 ^B	21.30-23.30	2	21	Geen*	2
- 12 september 2023 ^A	21.30-23.30	2	19	Geen*	2

* = niet gedurende onderzoek

^A = Westzijde

^B = Oostzijde

Adviesbureau

Mertens B.V.

Telefoon (06) 29 45 84 56

E-mail info@adviesbureau-mertens.nl

Advies op het gebied van natuur, ruimtelijke ordening en natuurwetgeving.